

ÕPPEELEMENT

Õppeelemendi teema: „Kevade“ kool meedias

Ained: eesti keel (liht- ja liitlause, lauselühend, meediatekstid) ja kirjandus

Klass: 9.

Tundide arv: 6

Eesmärgid:

- täiendada olemasolevaid teadmiseid liht- ja liitlausest, nende kirjavahemärgistamisest,
- harjutada lausete õigekirja,
- analüüsida, milliseid lauseid, eri tekstides on otstarbekas kasutada,
- arendada õpilaste analüüsioskust,
- tutvustada meediažanre,
- käsitleda kirjanduses loetud Oskar Lutsu teost „Kevade“.

Oodatavad õpitulemused:

Õpilane:

- teab, mis on liht-, liit-, koond-, põim-, rind-, segaliit-, pea- ja kõrvallause,
- oskab lauseid kirjavahemärgistada,
- osaleb diskussioonides ja rühmatöös, avaldab arvamust ja oskab seda põhjendada,
- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid,
- järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid,
- teab, et teksti väljenduslaad sõltub teksti kasutusvaldkonnast, liigist,
- suudab kujundada ja väljendada oma isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust,
- võtab loetut ja kuuldut eesmärgipäraselt kokku ning vahendab nii suulises kui ka kirjalikus vormis,
- tunneb erinevaid meediažanre,
- seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli,
- oskab eesmärgipäraselt kirjutada eri liiki meediatekste,
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte,
- arutleb teoses kujutatut üle ning kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid,
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate,
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle.
-

Materjalid:

Puik, Katrin, Priit Ratasseppe 2013. Eesti keele õpik 9. klassile. Mõttest tekstini. Avita.

Luts, Oskar 1912. Kevade.

Tahvelarvutid

Õppeprotsessi kirjeldus

Õppeelement koosneb kuuest tunnist ja hõlmab lauseõpetust, meediatekste ning kirjandusõpetust. Peamine eesmärk on saavutada vilumus nii liht- kui ka liitlausete kirjavahemärgistamises. Seda õpetatakse meediatekstide kaudu. Praktiliseks väljundiks on rühmatööna valmiv ajaleht, mille teemaks on kirjandustunni jaoks loetud Oskar Lutsu „Kevade“.

Esimeses kahe tunnis keskendutakse lauseõpetusele, meenutatakse olulisi mõisteid, korrates üle liht- ja liitlause kirjavahemärgistamine ja harjutatakse. Kolmandas tunnis analüüsivad õpilased erinevate meediatekstide lausestust ja kujundavad arusaama sellest, millised laused nende uuritud meediateksti iseloomustavad. Selle jaoks on õpetaja võtnud kaasa erinevaid ajalehti (Postimees, Eesti Päevaleht, Maaleht, Eesti Ekspress, koolileht, maakonna leht, lisalehed, nt Arter, Raamat jt). Õpilased jagunevad viide rühma ja iga rühm saab oma ülesande. Üks rühm analüüsib lehes olevaid reklaame, teine rühm analüüsib arvamusi, kolmas uudiseid/reportaaze, neljas intervjuusid ja viies arvustusi. Täpsem juhised grupitööks on tahvlil:

- Mis tekstiga on tegu?
- Mis on teksti eesmärk?
- Milliseid lauseid on kasutatud?
- Kas lausestus toetab eesmärki? – Kuidas?
- Kas sama tekst võiks koosneda ainult liht-, või liitlausetest? Milline oleks siis teksti mõju?
- Sõnastage tekstis esinevate lausete definitsioonid ja tooge tekstist näiteid.

Pärast rühmasisest arutelu peab iga rühm esitlema kokkuvõtte ülejäänud klassile ja andma märksõnad/definitsiooni analüüsitud meediatekstile. Teised grupid konspekteerivad, täiendavad. Võivad võrrelda eelmiste kõnelejate tekstidega enda analüüsitud tekste. Kodune ülesanne jääb viiele õpilasele. Igast grupist peab üks õpilane tutvuma Oskar Lutsu elulooga.

Neljas ja viies tund võiks võimaluse korral olla paaristund. Tunni alguses meenutatakse koos klassiga „Kevade“ sündmuseid ja tegelasi. Seejärel tutvustab igast rühmast üks õpilane Oskar Lutsu. Alguses on üldine arutelu klassis. Õpilased pakuvad sündmuseid, mis neile raamatust enim meelde jäid ja põhjendavad. Õpetaja kirjutab need tahvlile. Arutletakse erinevate tegelastevaheliste suhete üle ja õpetaja kirjutab need samuti tahvlile. Seejärel grupeerutakse samadesse rühmadesse, kus oldi eelmisel tunnil. Kõik õpilased, kes uurisid koduse tööna Lutsu kohta, saavad klassikaaslastele Lutsust rääkida. Pärast seda võivad

kaasõpilased esitada küsimusi. Õpetaja täiendab, kui vaja. Järgneb grupitöö. Iga rühma kõik liikmed peavad kirjutama/looma sama liiki teksti, mida nad eelmisel tunnil uurisid, tuginedes „Kevadele“. Vähemalt üks tekst peab olema seotud autoriga. Rühmas tuleb valida erinevad situatsioonid ja tegelastevahelised suhted. Valmima peaks vähemalt neli reklaami, intervjuud, arvamust, arvustust, uudist/reportaazi. Õpetaja julgustab õpilasi loovalt lähenema, nt tooma tegelasi tänapäeva. Tekstid ja reklaamid koostatakse paaristunnis. Viienda tunni keskel peaksid tööd valmis olema.

Seejärel loevad õpilased end igas grupis viieks ja moodustuvad numbrite põhjal uued grupid. Uutes rühmades on nii üks reklaam, uudis/reportaaz, intervjuu, arvustus, kui ka arvamislugu. Uutes rühmades on ülesandeks panna kokku terviklik ajaleht. Õpilased saavad ise otsustada, kas nad teevad päevalehe, nädalalehe vms. Kokku tuleb leppida, kes vastutab kujunduse eest, kes keelelise kontrolli eest, kes kirjutab peatoimetaja veeru, kes kirjutab ilmateate vms väiksed tekstid, kes esitleb lehte klassile. Leht tuleb kokku panna järgmiseks tunniks.

Hindamismudel õppeelemendile „Kevade“ kool meedias

Õppeelemendi lõpustöök on grupis tehtud ajaleht. Iga õpilane saab kaks hinnet. Üks hinne tuleb enda kirjutatud teksti korrektsuse eest, teine hinne tuleb ajalehe kui terviku eest kõikidele toimetuse liikmetele sama. Tegemist on pädevuse hindamisega. Kasutatud on kujundavat hindamist. NB! Ühe ja sama vea kordumine loetakse üheks eksimuseks

Hindamise protsess

Esimene etapp: Õpilased näitavad enne lehe kokkupanemist oma tekste ja visiooni õpetajale. See vaadatakse üheskoos üle. Vajadusel juhib õpetaja õpilaste tähelepanu parandamist, täiendamist vajavatele osadele. Tagasisidestamisel lähtub õpetaja hindamiskriteeriumitest. Õpetaja ei ütle õigeid vastuseid ette, vaid suunab õpilasi ise oma vigu märkama ja neid parandama.

Teine etapp: Õpilased esitavad töö õpetajale hindamiseks.

Hindamiskriteeriumid

Esimene hinne: Meediateksti kirjutamine, mille eest saab iga õpilane individuaalse hinde

Kriteeriumid	Hea töö (hinne: „4“)
lause õigekiri	Esineb 3 õigekirja viga.
sisu	Tekst põhineb teoses esineval juhtumil, kuid esineb 3–4 fakti- või tõlgendusvigu.
vorm/struktuur	Esineb 3–4 eksimust konkreetse meediateksti tunnuste ja vormi osas.
sõnavara, stiil	Esineb 3–4 eksimust konkreetse meediateksti sõnavara ja stiili suhtes.

Teine hinne: Ajaleht kui tervik.

Õpilased hindavad ise üksteise töid. Kõik ajalehed on klassis välja pandud. Iga õpilane saab lemmikajalehele anda hääle, sealjuures ei saa hääletada enda ajalehe poolt. Kaks enim hääli saanud ajalehe toimetust saavad kõik hindeks „5“. Teised grupid saavad ise pakkuda, mis hinnet nad endale õiglaseks peavad.

Seeläbi õpivad õpilased objektiivselt hindama märkama teiste tugevusi ja enda tööd analüüsima.

Tunnikavad ja harjutused

Esimene tund

Tunni teema: lihtlause harjutamine

Eesmärgid:

- sõnastada liht- ja koondlause ning lauselühendi definitsioonid,
- osata kirjavahemärgistada lihtlauses täiendeid, aja- ja kohamääruseid, ütet, lisandeid.

Õpitulemused

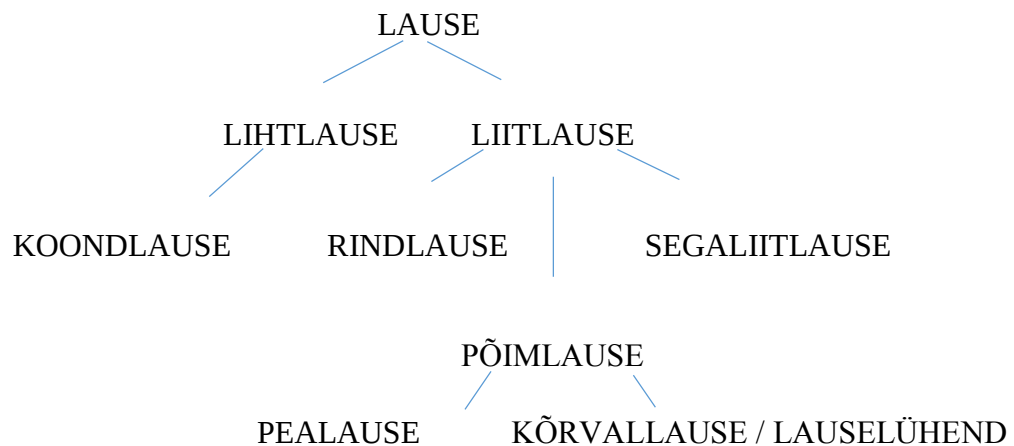
Õpilane:

- mõistab, mis on lauselühend, liht- ja koondlause,
- oskab lihtlauseid kirjavahemärgistada

Tunnifaas	Õpetaja tegevus	Õpilaste tegevus	Materjalid, -vahendid	Hindamine
1. evokatsioon: varemõpitu meenutamine (8 min)	Kirjutan tahvlile „LAUSE“ ja palun õpilastel nimetada, milliseid lauseid nad teavad. Teen tahvlile skeemi. Kui õpilased ei oska kohe midagi pakkuda, esitan suunavaid küsimusi ja toon näitelauseid. Küsin, mille järgi õpilased saavad aru, et tegemist on lihtlausega. Küsin, millised on koondlause tunnused.	Pakuvad vastusevariante, toovad näiteid. Teevad tahvlile valmiva skeemi vihikusse. Vastavad suunavatele küsimustele, toovad näiteid. Vastavad: üks öeldis, üks mõte Sõnastavad ise vihikusse lihtlause definitsiooni ja teevad ühe näitelause. Vastavad: - mitu samale küsimusele vastavat lauseliiget / korduvad lauseliikmed. Sõnastavad definitsiooni ja teevad ühe näitelause.	Tahvel, marker/kriit. Vihik, kirjutusvahend.	Pidev suuline tagasiside õpetajalt tunni vältel.
2. mõistmine Edasi vaatame täpsemalt lihtlause, koondlause, korduvaid lauseliikmeid ja nende õigekirja. (25 min)	Jagan harjutuse, mille põhjal täiendame koos konspekti. Palun õpilastel laused ette lugeda. Enne uut numbrit teeb üks õpilane kokkuvõtte. Harjutuses on sidesõnad, täiendid, määrused, lisandid, üte. Anna kokkuvõtte jaoks lausealgused.	Õpilased loevad ükshaaval laused ette, ütlevad, milliseid kirjavahemärke nad kasutaksid. Iga bloki järel teevad vihikusse kokkuvõtte.	Tööleht, vihik, kirjutusvahend.	
	Kodus: jääb vihikusse iga väite kohta näitelause teha.	Õpilased vastavad ja toovad näiteid.	Õpik ja vihik.	

3. refleksioon	Küsin õpilastelt, mis lihtlause; mis on koondlause; milliste täiendite vahele ei tule / tuleb koma; millised määruised ja lisandid eraldatakse mõlemalt poolt komaga; milliseid ei eraldata üldse komadega. Vaatame koos üle, mis kodus teha jääb	Kui on aega, võivad alustada koduse tööga (õpikust lug 100 – 101, harj. 154 ja 155 a)		
----------------	--	---	--	--

Tahvlile peaks valmima selline skeem:

Harjutus 1 (liht- ja koondlause): Pane puuduvad kirjavahemärgid.

- 1) Marile meeldib lugeda ja ujuda. Ants pole lugenud „Väikest printsi“ ega „Väikest merineitsit“. Kutsikas meeldis nii emale kui ka isale.
- 2) Ma ei tahtnud sõita mitte Tartusse vaid Tallinna. Ma püüdsin küll ent asjata.
- 3) Mari armastas vaid Margust.
- 4) Ta oli kiire kui välk. Karin oli sama kaunis nagu ta emagi.
- 5) Olen käinud Hispaanias Saksamaal Austrias ja Taanis. Need on minu sugulased: Marek Kati Paul ja Merike. Jäätis šokolaad kohupiim ja vahukommid neid magustoite sööks ma kogu aeg.
- 6) Väike kollane liblikas lendas aias ringi. Mulle meeldivad kirjud kollased ja oranžikad lilled. Tark noor ja andekas poiss kandideeris klassivanemaks.
- 7) Karin elab Tartus Karlovas Eha tänaval. Lõpuaktus toimub pühapäeval 21. juunil.

8) Marek meie klassi parim peastarvutaja saavutas ülekoolilisel võistlusel esimese koha. Pipi Pikksukka tuntud lastekirjanduse tegelase parimad sõbrad olid Tommy ja Annika. Toomas kui aeglasem jooksja jäi viimaseks. Mart sprotliku trennipoisina saavutas tõkkejooksus rekordtulemuse.

9) Kerttu tule sööma! Kas sa Märt elad siin?

Teine tund

Tunni teema: liitlause

Eesmärgid:

- sõnastada liitlause, täpsemalt rind- ja põimlause definitsioonid,
- harjutada liitlause kirjavahemärgistamist-

Õpitulemused:

Õpilane

- mõistab, mis on põim- ja rindlause,
- mõistab, mille poolest erinevad liht- ja liitlause,
- oskab liitlauset kirjavahemärgistada.

Tunnifaas, teema	Õpetaja tegevus	Õpilaste tegevus	Õppe- materjalid, - vahendid	Hindamine
1. evokatsioon Kontrollime h 154. Teeme õpikust h 155 b ja c. (8 min)	Iga õpilane saab ühe lause ette lugeda. Palun mõnel õpilasel lugeda. Küsin, kas ainult lihtlausetega saab kõiki mõtteid edasi anda? / Piisavalt hea ettekujutuse pildist?	Loevad laused ette, vajadusel küsivad, täpsustavad. Vahetavad pinginaabriga vihikud, kontrollivad. Arutlevad, avaldavad arvamust.	Vihik	
2. mõistmine Liit-, rind-, põimlause, lauselühend. (25 min)	Küsin, kuidas nad seletaksid, mis on liit-, rind-, põimlause. Palun õpilastel moodustada rindlauseid, nii et osalused oleksid erinevate sidenditega ühendatud. Eesmärk on teha vihikusse kirjavahemärgistamise skeemid. Kui ei oska enam erinevaid lausete sidumisvõimalusi välja tuua, pakun neile ise lauseid välja. Teen skeemid tahvlile.	Tuletavad eelmise tunni algusest meelde. Kirjutavad mõiste seletuse oma sõnadega vihikusse ja toovad näite. Õpilased pakuvad lauseid. Teevad skeemid vihikusse ja kirjutavad näitelauseid. Kuulavad, küsivad, kui vaja.	Tahvel, vihik. Õpik, vihik.	Kohene suuline tagasiside terve tunni vältel.

3. refleksioon Õpiku harjutus 158	Seletan, et põimlause koosneb pea- ja kõrvallausest, mille vahel on alistussuhe. Neid osalauseid ei saa iseseisvateks lauseteks teha. Palun õpilastel näiteid tuua. Teen nende põhjal tahvlile skeemid. Palun avada õpiku lk 106 ja lugeda ning enda sõnadega konspekti täiendada ja näitelauseid teha. Mõni õpilane loeb kirjutatu ette. Kordan oma sõnadega üle, mis on lauselühend, milline on verbita lauselühend ja teen tahvlile kirjavahemärgistamise skeemid. Teeme koos kirjalikult harjutuse lehel, mille jagan. Palun avada õpiku, lk 105 (h 158). Mida tunnis suuliselt ei jõua, tuleb kodus kirjalikult lõpetada.	Toovad näiteid, teevad skeemid vihikusse ja igaüks kirjutab enda mõeldud näitelause. Mõned loevad oma näitelauseid ette. Igaüks loeb lauselühendi kohta ja kirjutab oma sõnadega, mis on lauselühend. Lisaks teeb igaüks näitelauseid. Loevad klassile. Kuulavad. Ütleavad, kuhu skeemidel käib koma, kuhu ei käi. Loevad järjest, teevad lauselühendiga laused, panevad need kirja. Hakkavad järjest lugema ja kommenteerima.		
--	---	---	--	--

Harjutus 2 (lauselühend): Asenda kõrvallause lauselühendiga.

Kui ilm läks vihmale, lõpetasime töö. _____

Kaja arvas, et lapsed tulevad varsti tagasi. _____

Kui ma töölt koju tulín, kohtasin Peetrit. _____

Arvan, et kõike tuleb katsetada, et selgitada oma võimete piire. _____

Virve läks minema, ilma et ta oleks kellelgi sõnagi lausunud. _____

Maja, mida siia ehitatakse, on meierei. _____

Kolmas tund

Eesmärk: tutvuda erinevate meediažanritega ja nende lausestusega.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab põhilisi meediatekste ja nende tunnuseid,
- teab, millisest tekstidest ajaleht koosneb,
- teab, mis liiki ajalehti on olemas,
- oskab analüüsida meediatekstide lausestust,
- oskab põhjendada, milline lausestus on erinevatele meediažanritele omane ja miks.

Mõisted: reklaam, arvamslugu, uudis, reportaaž, intervjuu, arvustus

Materjal: Õpetaja kaasa toodud ajalehed: Postimees, Eesti Päevaleht, Maaleht, Eesti Ekspress, koolileht, maakonnaleht, lisalehed, nt Arter, Raamat jt.

Pea meeles: Tunni lõpus anna koduse töö jaoks viited, kust õpilased leiavad materjali Oskar Lutsu kohta. Lisa lingid e-kooli.

Tartu Linnaraamatukogu veeb:

http://www.luts.ee/lugemissoovitus/index.php?option=com_content&view=article&id=229:oskar-luts-elulugu&catid=51:virtuaalnaeitused&Itemid=120

Palamuse muuseum: http://www.palmuseum.ee/page_id/1

Kirjandusarhiiv: <http://www.kirjandusarhiiv.net/?p=640>

Tunnifaas, teema	Õpetaja tegevus	Õpilaste tegevus	Õppematerjalid, -vahendid	Hindamine
Evokatsioon Kodutöö kontrollimine (h 158) (5 min) Erinevate meedia-tekstide meelde tuleamine (3 min)	Palun õpilastel ükshaaval laused ette lugeda ja vastust põhjendada. Küsin, milliseid tekste võime ajalehest leida, kirjutan tahvlile.	Iga õpilane loeb ühe lause ette ja põhjendab oma vastust. Õpilased pakuvad vastuseid.	Õpik, vihik. Tahvel, kriit/marker.	Pidev suuline tagasiside.
Mõistmine grupitöö ajalehe meedia-tekstidega (reklaam, aramus, uudis/repor-taaž, intervjuu, arvustus) (20 min)	Jagan õpilased viide gruppi, iga grupp saab ajalehed ja loosiga ühe žanri, mida analüüsida. Jagan paberi, millele vastata. Kuvan tahvlile slaidid küsimustega, mille põhjal grupitööd teha. Ütlen, et iga grupp peab pärast oma analüüsi tutvustama. Vajadusel aitan.	Õpilased grupeeruvad, tõmbavad loosiga žanri. Otsivad ajalehtedest vastava žanri tekstid ning analüüsivad neid tahvlil olevate küsimuste järgi. Kirjutavad oma mõtted paberile. Võivad kasutada õpikut ja vihikut. Küsivad abi, kui vaja.	Ajalehed, loosipaberid, õpik, slaid küsimustega: Mis tekstiga on tegu? Mis on teksti eesmärk? Milliseid lauseid on kasutatud? Kas lausestus toetab eesmärki? – Kuidas? Kas sama tekst võiks koosneda ainult liht-, või liitlausetest? Milline oleks siis teksti mõju?	

			Sõnastage tekstis esinevate lausete definitsioonid ja tooge tekstist näiteid.	
Refleksioon grupitöö esitlemine (16 min)	Seletan, et igal grupil on 3 minutit grupitöö esitamiseks.	Iga grupp esitab kokkuvõtte klassile ja annab märksõnad/definitsioonid analüüsitud meediatekstile. Teised grupid konspekteerivad, täiendavad.		Pidev suuline tagasiside.
Kodune töö (1 min)	Iga grupi üks liige peab tutvuma Oskar Lutsu elulooga. Annan viited, kust vajalikku infot leida:			

Neljas ja viies tund (paaristund)

Tunni teema: „Kevade“ meedias

Materjal: „Kevade“, eelmise tunni analüüs, õpik

Eesmärk: Koostada „Kevade“-teemaline ajaleht

Õpitulemused

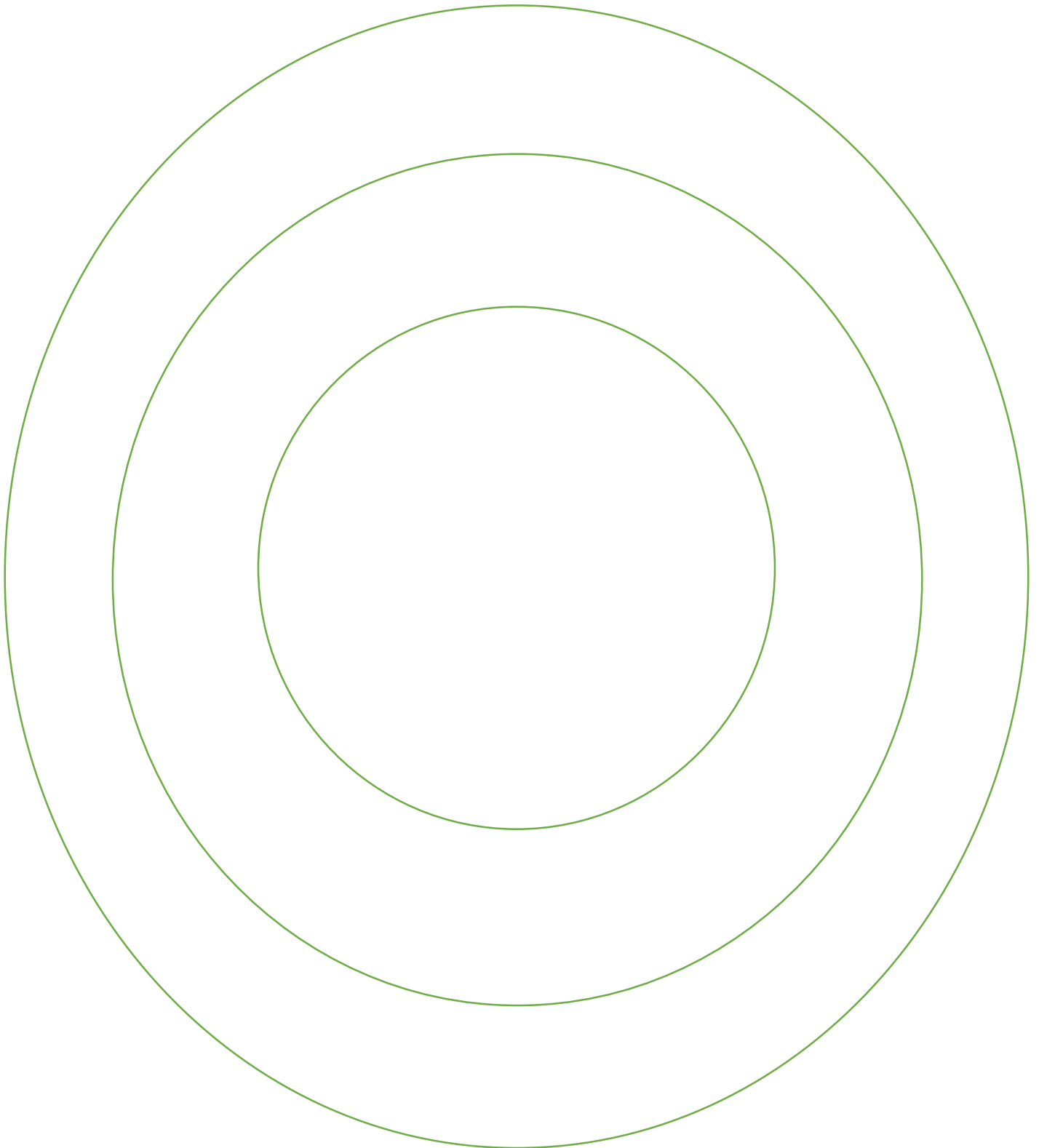
Õpilane:

- oskab teosest välja tuua olulised sündmused, tegelastevahelised suhted,
- oskab kirjutada enda analüüsitud meediažanris „Kevade“ ainetel loo,
- teeb koostööd,
- väljendab end suulises kõnes korrektselt,
- oskab grupiliikmeid kuulata ja nende arvamusega arvestada,
- oskab loetud tekstist kirjutada teises žanris.
-

Tunni faas, teema	Õpetaja tegevus	Õpilaste tegevus	Õppematerjalid, -vahendid	Kristiine Kurema Eesti keele hindamine didaktika
Evokatsioon „Kevade“ meenutamine (10 min)	Küsin, millised sündmused jäid neile raamatust enim meelde. Kirjutan tahvlile. Küsin, millised tegelastevahelised suhted neile meenuvad ja miks. Kirjutan tahvlile.	Vastavad, põhjendavad. Vastavad ja põhjendavad.	„Kevade“, tahvel, kriit/marker	Pidev suuline tagasiside
Mõistmine Oskar Luts (15 min) grupitöö: „Kevade“ meedias grupiarutelu (10 min) kirjutamine (37 min)	Palun õpilastel, kes pidid autori kohta uurima, rääkida klassikaaslastele Lutsust. Vajadusel täiendan. Ülejäänud täidavad kuulamise ajal harjutust. Palun õpilastel minna eelmisel tunnil moodustatud gruppidesse. Rühmas tuleb valida erinevad situatsioonid ja tegelastevahelised suhted ning midagi autorist, millest kirjutada sama liiki tekst, mida nad eelmises tunnis analüüsisid. Valmima peaks vähemalt neli reklaami, intervjuud, arvamust, arvustust, uudist/reportaazi. Julgustan õpilasi loovalt lähenema, nt tooma tegelasi tänapäeva.	Õpilased otsustavad, kes alustab, teised täiendavad. Klassikaaslased küsivad küsimusi. Täidavad harjutust. Lähevad gruppidesse. Valivad välja, millistest sündmustest, suhetest, autori kohta käivast infost nad soovivad kirjutada. Kirjutavad teksti samas žanris, mida eelmisel tunnil analüüsisid.	Grupitööks paberid, eelmise tunni analüüsid, õpik, „Kevade“.	Pidev suuline tagasiside
Refleksioon „Kevade“-teemalise ajalehe kokkupanemine (18 min) Kodune töö	Palun õpilastel end grupi sees viieks lugeda ja moodustada numbrite põhjal uued rühmad. Seletan, et uutes rühmades tuleb terviklik ajaleht. Õpilased saavad ise otsustada, kas nad teevad päevalehe, nädalalehe vms. Kokku tuleb leppida, kes vastutab kujunduse eest, kes keelelise kontrolli eest, kes kirjutab peatoimetaja veeru, kes kirjutab ilmaste vms väiksed tekstid, kes esitleb lehte klassile. Leht tuleb kokku panna järgmiseks tunniks.	Lähevad uutesse gruppidesse. Otsustavad, millise lehe teevad, jagavad ülesanded. Hakkavad lehte kokku panema.	Kirjutatud lood, „Kevade“	

Harjutus kuulamise ajaks

Paiguta teadmised Oskar Lutsust ringi. Ringi keskele kirjuta need teadmised, mis on põnevad ja millest võiks kindlasti artikli kirjutada, väljapoole need, mis pakuvad vähem huvi ja ainekst artiklikks.

Kuues tund: esitlemine

Iga rühm esitleb oma lehte, põhjendab, miks kirjutati just nendest sündmustest. Iga autor annab ülevaate, mis liiki lauseid on tema tekstis enim ja miks.